

El pa per a l'Eucaristia

Dll, 10/02/2020 per Josep Lligadas

[Una font que raja sempre](#)

En els primers segles de l'Església, l'Eucaristia se celebrava amb pa i vi que la gent portava de casa. O sigui que el pa que hi havia cada dia a taula, i el vi que bevien, servia per fer present el cos i sang de Crist en la reunió de la comunitat. Aquesta aportació es feia en alguns llocs portant-ho a la sagristia abans de la celebració, i en altres durant la celebració mateixa. Tot plegat, per cert, donava peu a alguna situació pintoresca: per exemple, Gregori de Tours parla d'un diaca que va ser descobert canviant un bon vi de Gaza que un feligrès havia dut (Gaza era famosa pels seus vins; ara, tristament, ho és per motius molt menys agradables) per un altre vi de poca qualitat; o la d'aquella dona romana que, a l'hora de la comunió, li va tocar un tros del pa que ella mateixa havia cuit a casa i li semblava impossible que allò pogués ser el cos de Crist, de manera que el papa sant Gregori es va haver d'esforçar a fer-li una bona catequesi personalitzada...

Com és evident, doncs, durant els primers segles el pa no era àzim –és a dir, sense llevat– ni tenia cap semblança amb el pa que fem servir actualment per a l'Eucaristia. Però el cas és que, cap al segle IX o X, aquest costum de dur el pa i el vi de casa es va anar perdent, simultàniament amb el fet que la gent combregava cada cop menys, i es va començar a fer servir un pa que es preparava a les esglésies. I aquí van entrar en joc un parell de criteris que van canviar el tipus de pa. Per una banda, el record del fet que Jesús, en el darrer sopar, havia fet servir segurament pa àzim, com era propi de les festes pasquals jueves, va portar a pensar que no estaria gens malament evocar el que havia fet Jesús utilitzant també pa àzim. I per una altra, el fet que el pa àzim sigui més fàcil de preparar va contribuir a fer que aquest tipus de pa, en el qual s'acostumava a gravar el monograma de Crist, s'anés imposant com a pa per a l'Eucaristia. I així és com es va fer un pas fins llavors desconegut: el pa deixava de ser un pa com el de casa, i passava a ser un pa "especial", que ja pel sol fet de veure'l mostrava el seu caràcter de matèria destinada a coses sagrades. La senyora aquella de sant Gregori ara ja no hauria tingut problemes, però, en canvi, la força simbòlica del pa quotidià que esdevé cos de Crist quedava notablement afeblida.

I aquest afebliment va anar augmentant. Perquè, portats per aquest principi d'estalvi d'energies que tant de mal ha fet sempre a la litúrgia, el pa àzim es va anar convertint en un pa molt fi de color blanc que ho sembla tot menys pa, i que és el que hem anat utilitzant fins al dia d'avui. I a sobre, també per facilitar la feina, es van inventar les hòsties individuals, que van portar a la liquidació del gest bàsic de l'Eucaristia que és la fracció del pa –de tot el pa– per repartir-lo a l'assemblea. I llavors va venir l'exaltació medieval de l'adoració a l'Eucaristia, amb l'aparició de les custòdies, que generalment consisteixen en uns raigs lluminosos daurats o platejats més o menys espectaculars amb un peu per poder-la dur, i al centre dels quals es posa l'hòstia consagrada, que així, en forma de disc de color blanc, fa molt més efecte que si s'hi posés un tros de pa... I així, el "pa" de l'Eucaristia passava definitivament a ser un pa que no és percebut com a pa, sinó com una cosa ja de per si mateixa sagrada, és a dir, separada de la vida normal.

Tot el contrari del que pretenia Jesús.

Mentrestant, cal recordar-ho, les esglésies d'Orient, tant les ortodoxes com les catòliques, mantenen, i continuen mantenint, el pa normal, amb llevat, com a pa per a l'Eucaristia. I, com diu el concili de Florència, del 1439, "el cos de Crist es consagra veritablement en pa de blat àzim o fermentat, i en un o altre han de consagrar els sacerdots el cos del Senyor, cada un segons el costum de la seva Església, oriental o occidental".

Arribats en aquest punt, jo crec que s'imposaria una reflexió. ¿Segur que aquest costum de fer servir pa àzim per a l'Eucaristia cal mantenir-lo? Recordem-ho: no és cap qüestió de fe, és només un costum convertit en norma. ¿No serien molt més significatives les nostres Eucaristies si féssim servir pa normal com es va fer en els primers segles de l'Església? Si volem revaloritzar els sagraments, hem de fer servir signes que ho siguin de veritat, i aquest n'és un de molt important. Al qual s'hauria d'afegir, per acabar de completar-lo, que en totes les celebracions de l'Eucaristia es combregués amb pa i vi, i un vi begut, no un vi per sucari el pa.